

Karolinska
Institutet

Hur kan adhd och autism påverka mitt yrkesval?

Elisabeth Nilsson Jobs
leg psykolog
fil dr

Vad är adhd och autism

Adhd och autism är två av flera utvecklingsneurologiska funktionsnedsättningar – samtidiga tillstånd vanligt

Kontakt och samspel och ovanlig grad av utforskande, upprepade aktiviteter och starka vanemönster (autism)

- Ordförråd
- Meningsbyggnad och grammatik
- Berätta sammanhängande (Språk, DLD)

Läs-, skriv- och räkneområdet

- Antalsuppfattning, aritmetik, matematiska resonemang
- Läsförståelse, läshastighet, avkodning
- Skrivhastighet, stavningsregler (specifika inlärningsstörningar)

Intellektuell funktion

Kognitiv funktion:

- Problemlösning
- Kunskapstillämpning
- Praktiska och sociala färdigheter (IF)

Uppmärksamhet och överaktivitet/impulsivitet (adhd)

- Fin- och grovmotorisk koordination
- Vokala/Motoriska tics (DCD, Tics)

A1 Uppmärksamhetssvårigheter

Förbiser detaljer

Har svårt att upprätthålla koncentrationen, bristande uthållighet

Verkar inte lyssna på direkt tilltal

Fullföljer inte uppgifter trots att hen vet hur de ska genomföras

Har svårt att organisera uppgifter och skapa ordning och reda

Har ett motstånd att genomföra uppgifter som är mentalt ansträngande

Tappar bort saker

Är lätt distraherad

Glömmer åtaganden och sånt som ska göras i vardagen

A2 Överaktivitet/impulsivitet

Kärnsymtom adhd DSM-5

Rör sig i stolen/händer eller fötter, fingrar, trummar

Lämnar sin plats när man förväntas sitta still

Har svårt att delta i uppgifter/aktiviteter utan att bli högljudd

Springer/klättrar när det inte är lämpligt

Upplevs på språng, högt driv

Pratar ovanligt mycket

Svarar rätt ut innan frågan är färdigställd; fyller i det som andra ska säga; svårt att vänta på sin tur i konversationen

Har svårt att vänta på sin tur, ex. kö

Tar över eller avbryter olika aktiviteter; tar saker utan att tänka sig för

Autism, DSM-5

A1 Bristande förmåga till social ömsesidighet, alltifrån t ex att personen avviker från det normalt förväntade i sitt sätt att närma sig andra och ger bristande gensvar i samtalet, till att personen endast i begränsad utsträckning delar intressen eller känslor med andra, till att personen inte alls tar initiativ till eller ger gensvar vid sociala interaktioner.

A2 Bristande förmåga till icke-verbalt kommunikativt beteende vid sociala interaktioner, alltifrån t ex bristande samstämmighet mellan verbal och icke-verbal kommunikation, till avvikelser i ögonkontakt och kroppsspråk eller bristande förståelse för och bruk av gester, till total frånvaro av ansiktsuttryck och icke-verbal kommunikation.

A3 Bristande förmåga att utveckla, bevara och förstå relationer, alltifrån t ex svårigheter att ändamålsenligt anpassa sitt beteende till olika sociala sammanhang, till svårigheter att leka låtsaslekar med andra eller att skaffa vänner, till avsaknad av intresse för jämnåriga.

B1 Stereotypa eller repetitiva motoriska rörelser, stereotypiskt eller repetitivt tal eller bruk av föremål (t ex enkla motoriska stereotypier, ekolali, idiosynkratiska fraser, rada upp leksaker eller kasta föremål).

B2 Insisterar på att inget ska förändras i vardagen, oflexibel fixering vid rutiner eller ritualiserade mönster i verbala eller icke-verbala beteenden (t ex extremt upprörd vid små förändringar, svårigheter med omställningar, rigida tankemönster, speciella hälsningsritualer, tar samma vägar eller äter samma mat varje dag).

B3 Starkt begränsade, fixerade intressen som är abnorma i intensitet eller fokusering (t ex starkt fäst vid eller upptagen av speciella föremål, överdrivet inskränkta eller ensidiga intressen).

B4 Säreget intresse för sensoriska aspekter
Sensorisk över-/underkänslighet

Vilka personliga egenskaper skulle kunna göra rökdykning mindre säkert för individen själv och hens arbetskamrater, oavsett diagnos?

Några exempel:

- Oflexibelt tänkande – svårighet för snabba beslut, att tänka om gällande räddningsarbete och riskbedömning, följa regler, även när de måste ändras
- Oöverlagt risktagande – impulsiv räddningsinsats, impulsiv handling som kan få negativa konsekvenser
- Svårighet att dela uppmärksamheten mellan exempelvis pågående räddningsinsats och uppkommen ny situation eller nya direktiv

Utbilda dig på KIND!

Kurser <https://ki.se/kind/kurser-pa-kind>

Föreläsningar och seminarier <https://ki.se/kind/seminarium-och-forelasningar>

Följ oss på Facebook <https://www.facebook.com/kindkarolinskainstitutet/>